

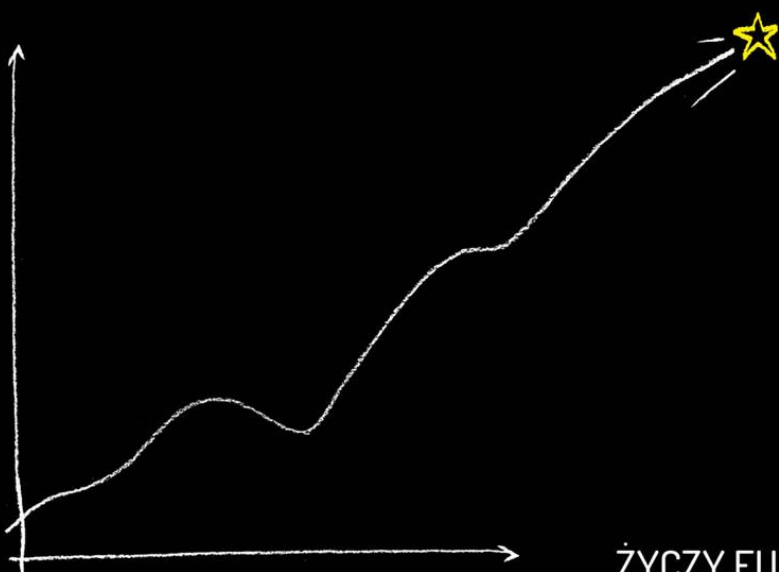
Boże Narodzenie 2019

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 23 stycznia 2019 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

WESOŁYCH ŚWIĄT I TENDENCJI ZWYŻKOWEJ W NOWYM ROKU

ŻYCZY FUNDACJA **CBOS**

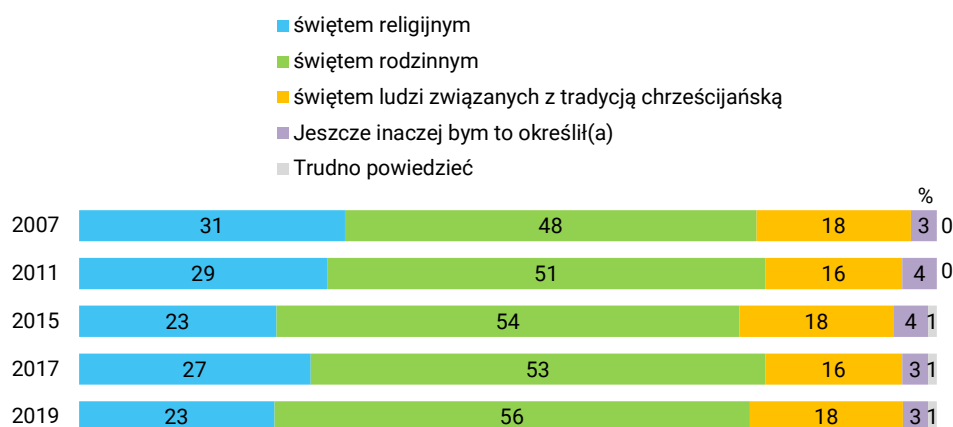
Co dwa lata w grudniu pytamy¹ Polaków o to, czym przede wszystkim jest dla nich Boże Narodzenie, jakie tradycje i zwyczaje świąteczne są podtrzymywane w ich domach oraz jak będą się kształtować tegoroczne wydatki związane ze świętami.

CZYM JEST BOŻE NARODZENIE?

Dominującą odpowiedzią jest deklaracja, że Boże Narodzenie jest przede wszystkim świętem rodzinnym. W obecnym roku wybrało ją 56% badanych, co oznacza wzrost o 3 punkty procentowe w stosunku do poprzedniego badania. Spadł zaś odsetek wskazań na święto religijne – mniej niż co czwarta osoba uważa, że tym przede wszystkim są święta (23%), i jest to spadek o 4 punkty procentowe w stosunku do 2017 roku. Na dość zbliżonym poziomie od ponad 10 lat plasuje się odpowiedź, że Boże Narodzenie to przede wszystkim święto ludzi związanych z tradycją chrześcijańską (18%). W dłuższym trendzie można zaobserwować, że bardzo powoli staje się ono coraz mniej świętem religijnym, a bardziej – rodzinnym.

CBOS

RYS. 1. Czym są dla Pana(i) święta Bożego Narodzenia?
Czy przede wszystkim są one:

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (355) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich wspomaganých komputerowo (CAPI) w dniach 28 listopada – 5 grudnia 2019 roku na liczącej 910 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

Co prawda badane stwierdzenia nie wykluczają się wzajemnie, ale pozwalają na obserwowanie, co zdaniem Polaków jest w świątach najważniejsze. Analiza cech społeczno-demograficznych oddaje różnicowanie opinii badanych w tej kwestii. Istotnie częściej niż pozostali deklarują, że Boże Narodzenie to przede wszystkim święta religijne, badani praktykujący kilka razy w tygodniu (59%) lub co niedzielę (35%), osoby identyfikujące się światopoglądowo z prawicą (38%), a także starsi respondenci (34% badanych w wieku 65 lat i więcej). Spośród grup zawodowych na religijny akcent świąt zwracają uwagę przede wszystkim rolnicy (39%) oraz emeryci i renciści (odpowiednio 35% i 36%). Z kolei rodzinne aspekty świętowania częściej niż inni podkreślają osoby niepraktykujące religijnie (74%) lub czyniące to sporadycznie (72%), o lewicowej orientacji światopoglądowej (68%), a także ankietowani mieszkający w ponadpółmilionowych miastach (71%) i w wieku między 25 a 34 lata (70%). Wśród grup zawodowych są to przede wszystkim przedstawiciele średniego personelu, technicy (73%), pracownicy usług (71%), osoby bezrobotne (75%) oraz uczniowie i studenci (68%). Na tradycję chrześcijańską jako dominujący wymiar świąt powołują się relatywnie najczęściej robotnicy wykwalifikowani i niewykwalifikowani (odpowiednio 27% i 25%), ale także osoby o najwyższych dochodach na osobę w gospodarstwie domowym (25% osób o dochodach powyżej 3 tys. zł *per capita*) – por. tabelę aneksową 1.

PODTRZYMYWANE TRADYCJE WIGILIJNE

Niezależnie od osobistej religijności i przekonań co do istoty świąt Bożego Narodzenia w wielu polskich domach podtrzymywane są świąteczne tradycje i zwyczaje. Niezmiennie od lat powszechnie praktykowane jest wzajemne składanie sobie życzeń (99%) oraz dzielenie się opłatkiem (98%). Na tym samym poziomie utrzymuje się spożywanie tradycyjnych wigilijnych potraw (98%) i ubieranie choinki (97%). W dłuższym trendzie widoczny jest systematyczny – choć powolny – wzrost odetka odwiedzin, wymiany życzeń z krewnymi i znajomymi. Obecnie 95% Polaków deklaruje praktykowanie tego zwyczaju w święta, a 19 lat temu robiło tak 75% badanych (o 20 punktów procentowych mniej).

Zdecydowana większość ankietowanych przygotowuje dodatkowe nakrycie na stole dla niespodziewanego gościa oraz kupuje prezenty pod choinkę (po 91%), zachowuje post w Wigilię (88%) i śpiewa kolędy (80%). Ponad cztery piąte badanych (83%) deklaruje, że odwiedza groby bliskich zmarłych. To znaczący wzrost w stosunku do poprzedniego badania z 2017 roku – o 6 punktów procentowych – i odkąd monitorujemy tę kwestię (w 2003 roku robiło tak 51% Polaków).

Na przestrzeni lat, wraz z rozwojem technologii, zmieniły się sposoby składania życzeń dalszym krewnym i znajomym. Obecnie najpowszechniejszą metodą jest wysyłanie SMS-ów – robi tak ponad trzy czwarte badanych (77%) i odsetek ten utrzymuje się na zbliżonym poziomie od 2015 roku. Spada udział Polaków, którzy wysyłają tradycyjne kartki świąteczne – w tym roku podtrzymywanie tego zwyczaju deklaruje co drugi ankietowany (51%), a dekadę temu praktykowało go 77%. Najrzadszą

metodą wysyłania życzeń są e-maile i kartki elektroniczne – odsetek osób, które składają życzenia za ich pośrednictwem, wynosi 43% i jest stały w czasie.

TABELA 1

Które z poniższych zwyczajów wigilijnych zachowywane są w Pana(i) rodzinie?	Wskazania respondentów według terminów badań								
	1998	2000	2002	2003	2008	2013	2015	2017	2019
	w procentach								
Wzajemne składanie sobie życzeń	99	98	98	98	98	98	99	99	99
Dzielenie się opłatkiem	99	98	98	98	98	98	98	98	98
Spożywanie tradycyjnych wigilijnych potraw	98	97	97	97	97	98	98	98	98
Przystrojanie, ubieranie choinki	98	96	95	94	98	94	96	97	97
Wzajemne odwiedziny, wymiana życzeń z krewnymi, znajomymi	80	75	81	65	83	89	92	94	95
Przygotowanie dodatkowego nakrycia na stole dla niespodziewanego gościa	93	91	88	89	94	91	91	90	91
Przygotowanie prezentów pod choinkę	87	86	83	87	89	86	89	90	91
Zachowanie postu w Wigilię	95	94	95	92	91	89	86	87	88
Śpiewanie kolęd	82	80	79	79	80	78	79	79	80
Wysyłanie SMS-ów z życzeniami	-	-	-	-	-	-	74	78	77
Odwiedzanie grobów osób bliskich	58	56	56	51	67	68	76	77	83
Oczekiwanie z rozpoczęciem kolacji na pierwszą gwiazdkę	76	78	77	78	77	73	75	77	73
Przygotowanie zwyczajowej liczby potraw	72	75	76	78	81	68	73	76	76
Wkładanie siana pod obrus	50	59	63	69	77	76	77	75	76
Odmawianie modlitwy, odczytanie odpowiedniego fragmentu Pisma Świętego	70	68	66	74	72	66	67	67	68
Udział w pasterce	80	79	74	74	75	70	69	66	66
Przystępowanie do spowiedzi	-	-	-	-	-	-	69	65	65
Wysyłanie tradycyjnych kartek świątecznych	-	-	89	-	77	61	63	57	51
Wywieszanie wianków świątecznych	-	-	33	-	48	44	49	50	51
Wysyłanie elektronicznych kartek świątecznych lub e-maili z życzeniami	-	-	-	-	-	-	42	43	43
Dzielenie się opłatkiem ze zwierzętami	38	37	35	37	42	40	37	40	41
Zaproszenie na wigilię osoby samotnej lub ubogiej	-	32	24	23	35	33	33	35	29
Przebieranie się w dzień wigilijny za św. Mikołaja (gwiazdora, aniołka)	23	32	28	27	24	20	23	24	22

Około trzech czwartych badanych praktykuje przygotowanie zwyczajowej liczby potraw, wkładanie siana pod obrus (po 76%) i oczekiwanie z rozpoczęciem kolacji na pierwszą gwiazdkę (73%), a mniej więcej dwie trzecie odmawia modlitwę i/lub odczytuje odpowiedni fragment Pisma Świętego (68%) i uczestniczy w pasterce (66%), przystępując także z okazji świąt do spowiedzi (65%).

W połowie polskich domów wywieszają się wianki świąteczne (51%), a w mniejszości są badani, którzy dzielą się opłatkiem ze zwierzętami (41%) i przebierają się za św. Mikołaja (gwiazdora lub aniołka) – 22%. Dwa lata temu częściej niż co trzeci ankietowany deklarował, że zaprasza na wigilię osobę samotną lub ubogą (35%). W tegorocznym badaniu mówi o tym o 6 punktów procentowych mniej Polaków (29%).

KOSZTY ŚWIĄT BOŻEGO NARODZENIA

Większość Polaków deklaruje, że ich świąteczne wydatki będą zbliżone do zeszłorocznych. Największa stabilność planowanych kosztów dotyczy choinki (72%) oraz wystroju domu (71%). Prawie dwie trzecie badanych przewiduje też, że wyda tyle samo co w zeszłym roku na prezenty (64%) oraz urządzenie świąt – 63%.

Spośród tych, którzy spodziewają się innych niż w zeszłym roku wydatków na prezenty, dokładnie tyle samo osób planuje ich zwiększenie co ograniczenie (po 17%). Jeśli chodzi o wystroj domu i zakup choinki, więcej osób oczekuje zmniejszenia nakładów (po 19%) niż ich wzrostu (4-5%). Jedynie w przypadku zaopatrzenia świątecznego stołu większy jest odsetek osób chcących wydać więcej pieniędzy niż w ubiegłym roku – aż co piąty badany (20%) ma taki zamiar, a 13% planuje wydać mniej.

CBOS

RYS. 2. Jakiego rzędu wydatki przewiduje Pan(i) w związku ze świętami Bożego Narodzenia? Czy przeznaczy Pan(i) na:

Tegoroczne plany dotyczące wydatków na prezenty gwiazdkowe, choinkę, zaopatrzenie świątecznego stołu i wystroj domu są zbliżone do tych sprzed dwóch lat. Nieco więcej osób zamierza w tym roku wydać więcej na prezenty i urządzenie świąt, niż deklarowało w 2017 roku. Pozostałe wyniki utrzymują się na podobnym poziomie co w poprzednim badaniu. Należy natomiast podkreślić, że deklaracje ankietowanych są jedynie wskaźnikiem przedświątecznych nastrojów związanych z możliwością spełnienia oczekiwań (własnych oraz najbliższej rodziny) i nie można ich traktować jako obiektywnego porównania obecnych wydatków z tymi z lat ubiegłych. Wiele natomiast mówi o nastawieniu, z jakim Polacy przystępują do świątecznych przygotowań.

TABELA 2

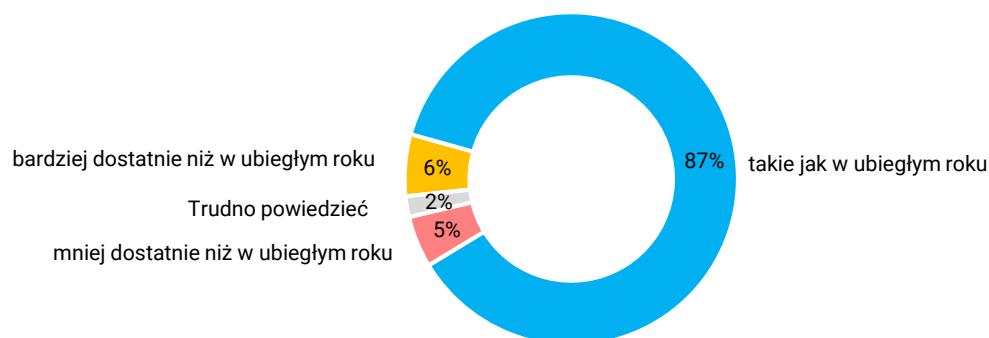
Jakiego rzędu wydatki przewiduje Pan(i) w związku ze świętami Bożego Narodzenia? Czy przeznaczą Pan(i) na:	tyle samo pieniędzy, co w zeszłym roku						mniej pieniędzy niż w zeszłym roku						więcej pieniędzy niż w zeszłym roku						Trudno powiedzieć					
	'01	'08	'11	'15	'17	'19	'01	'08	'11	'15	'17	'19	'01	'08	'11	'15	'17	'19	'01	'08	'11	'15	'17	'19
	w procentach																							
prezenty gwiazdkowe	35	56	53	63	60	64	43	26	27	19	22	17	11	11	17	11	13	17	10	7	4	7	5	3
zaopatrzenie świątecznego stołu (urządzenie świąt)	41	62	48	71	68	63	36	19	25	12	15	13	11	14	19	11	14	20	12	5	7	6	3	4
wystrój domu, mieszkania	-	69	57	77	76	71	-	20	26	14	17	19	-	4	7	3	4	5	-	7	10	6	3	5
choinkę	-	70	59	78	73	72	-	20	22	13	18	19	-	4	8	3	5	4	-	7	10	6	4	5

Ograniczenie wydatków na święta planują przede wszystkim osoby, które oceniają warunki materialne własnego gospodarstwa domowego jako złe (por. tabele aneksowe 2-5). Natomiast zamiar zwiększenia wydatków częściej niż pozostali deklarują badani o najwyższych dochodach na osobę w gospodarstwie domowym (powyżej 3 tys. zł *per capita*). Uwagę zwraca fakt, że również część osób najmniej zarabiających *per capita* przewiduje w tym roku wzrost wydatków na zaopatrzenie świątecznego stołu. Pomimo więc relatywnie niskich zarobków zamierzają one urządzić bardziej dostatnie święta niż w ubiegłym roku.

Zdecydowana większość Polaków spodziewa się, że tegoroczne święta będą w ich rodzinie takie jak w ubiegłym roku. Nieliczni są zdania, że będą bardziej dostatnie (6%), i podobny odsetek twierdzi, że Boże Narodzenie będzie w tym roku mniej dostatnie niż w zeszłym (5%). Wyniki te są zbliżone do ubiegłorocznych.

CBOS

RYS. 3. Czy uważa Pan(i), że tegoroczne święta w Pana(i) rodzinie będą:

Bardziej dostatnich świąt spodziewają się częściej niż pozostali najmłodszy badani (14% tych w wieku 18-24 lat), osoby z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym (11%), robotnicy niewykwalifikowani (11%), pracownicy usług (10%) oraz respondenci, których dochody na osobę w gospodarstwie domowym nie przekraczają 1 tys. zł (12%). Z kolei o mniej dostatnich świątach mówią częściej ankietowani oceniający własne warunki materialne jako złe (22%), bezrobotni (19%),

w ogóle nieuczestniczący w praktykach religijnych (13%) oraz mieszkający w ponadpółmilionowych miastach (13%) – por. tabelę aneksową 6.

Boże Narodzenie w Polsce od lat najczęściej traktowane jest jako święto rodzinne, rzadziej zaś religijne czy też związane z tradycją chrześcijańską. Obecnie religijny wymiar świąt jest nieco rzadziej akcentowany niż w poprzednim badaniu w 2017 roku.

Mimo to utrzymuje się na stałym poziomie zachowywanie tradycji i zwyczajów świątecznych w większości polskich domów. Jedyne znaczące zmiany dotyczą odwiedzania grobów bliskich, które staje się coraz częstsze, i zapraszania na wigilię osoby samotnej lub ubogiej, które – w porównaniu do ubiegłego roku – zadeklarował istotnie mniejszy odsetek Polaków.

Pod względem świątecznych wydatków tegoroczne święta będą równie dostatnie jak poprzednie. Zdecydowana większość badanych zamierza przeznaczyć na nie mniej więcej tyle samo pieniędzy, ile w zeszłym roku. Ci natomiast, którzy planują zmiany w zakresie kosztów urządzenia świąt, częściej wskazują na zwiększenie wydatków niż oszczędności. Mniej pieniędzy wydadzą Polacy przede wszystkim na choinkę i wystrój domu.

Opracowała

Marta Bożewicz